

Андрій ГЛУХИЙ

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
andryy911@gmail.com*

ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА ЯК МЕХАНІЗМ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Функціонування сучасного суспільства у швидкоплинному технологічному прогресі неодмінно відображається й у середовищі медіа. Його характерними ознаками виступає динамічність інфобуття, фрагментарна сприйняттєвість та технологічно інтенсифікаційний вплив на зміну суспільних визначень, які виокремлюються трансформацією механізмів формування суспільних цінностей.

Характеризуючи інформаційне середовище, в якому функціонують медіа, що є не лише інструментом інформування суспільства та впливу на аудиторію, а й основним компонентом конструювання соціальної реальності світосприйняття варто звернути увагу на інфообіг та ціннісні орієнтири, які його супроводжують. Збільшення інфопотоків у сучасному медіасередовищі, на превеликий жаль супроводжується неправдивою інформацією, де алгоритмують контент і актуалізують проблему збереження ціннісних орієнтирів у публічній комунікації. Така реальність потребує стандартизації професійного інформування та керування складовими журналістської етики у медіасередовищі.

Представлена реальність сучасного медіапростору, в якому журналістська етика визначально потребує системоутворювального механізму функціонування саморегуляції ціннісних орієнтирів, які б могли регулюватися не тільки професійно-діяльнісним журналістським компонентом, тобто творчістю, а й охоплювати широкий процес реорганізації інформаційного простору, забезпечуючи баланс між свободою слова та відповідальністю, що виступатиме внутрішнім механізмом саморегуляції медіасфери.

На думку дослідника В. Улибіна «у гонитві за сенсаціями, ексклюзивними матеріалами журналісти та редактори почасти нехтують загальноприйнятими нормами етики, моралі й тактовності у спілкуванні з людьми, що постраждали внаслідок військової агресії. Під час інтерв'ювання людей, що стали жертвами воєнних злочинів та/або постраждали внаслідок воєнних дій, виникає моральна неоднозначність і етична дилема між необхідністю максимально детального висвітлення інформації та потребою не нашкодити» [4, с. 96].

У такому інформаційному середовищі інтенсифікації контентного наповнення, функціонування журналістської етики постає як цілісна система, яка включає: норми, принципи і професійні стандарти, що регулюють діяльність журналіста у середовищі суспільної відповідальності, при цьому визначаючи межі поведінкової професійності в медіапросторі. Формування базових засад відбувається на правдивості, точності, неупередженості, об'єктивності і повазі до людської гідності, все вищезазначене й формує нормативну основу функціонування медіа як соціального інституту та забезпечує роль медіа у підтримці якісної публічної комунікації. Розділяємо думку науковця, що зауважує «журналістська діяльність має відповідати стандартам такої діяльності. Поняття стандарту в українському медіапросторі має дуже багато своїх визначень та обговорень» [4, с.97].

Аналіз сучасного контентного медіанаповнення інформаційного простору дає можливість говорити, що професійна журналістська етика виконує низку ключових завдань та взаємопов'язаних функцій. Регулятивна функція, забезпечує внутрішній контроль якості журналістського контенту без потреби зовнішнього втручання, де журналістська етика супроводжується ціннісно-орієнтаційною функцією, для формування суспільних орієнтирів і визначення меж допустимого в публічно-комунікаційному дискурсі.

У компоненті медіааналізу також варто виокремити інституційну роль журналістської етики, яка у інформаційному середовищі несе відповідальність за утвердження авторитету медіа як основного суспільного інституту. Хочемо наголосити, що функціонування комунікативного аспекту супроводжується дотриманням етичних норм на побудові довірливих стосунків між редакцією та читачами, будуючи місток так званої довіри, що є запорукою стійкості медіаполя та продуктивного діалогу в ньому та формуванню ціннісних орієнтирів сучасного інформаційного простору.

Журналістська етика як інструмент саморегуляції та запорукою ціннісних орієнтирів громадськості ґрунтується на принципах правдивості, точності, неупередженості, відповідальності та поваги до людської гідності. Її ефективність визначається не лише наявністю кодексів (зокрема, Кодексу етики українського журналіста [2]), а й рівнем внутрішньої інституціоналізації цих норм у професійній культурі редакцій та медіаорганізацій. Саморегуляція виступає альтернативою зовнішньому правовому контролю, дозволяючи зберігати автономію журналістики як соціального інституту, водночас мінімізуючи ризики маніпуляції, дезінформації та інформаційного насильства.

Цифрова трансформація медіапростору актуалізує роль журналістської етики та підвищує значимість етичних стандартів у роботі медіа. Сучасне функціонування інтернет-видань та соціальних мереж супроводжується низкою

проблем у інформаційному бутті. Швидкість темп інформування, послаблення редакційного нагляду, алгоритмізація медіа є викликом у дотриманні морально-етичних принципів і в цьому контексті професійна етика стає дієвим механізмом захисту від маніпулювання та викривлення подання реальності.

У сучасному інфопросторі журналістська етика постає специфічним інтелектуальним фільтром, що сприяє перетворенню неякісної інформації та сухих даних у змістовний контент. Дотримуючись у професійній діяльності етичних норм дає можливість структурувати, відбирати та інтерпретувати інформаційні масиви крізь призму суспільних пріоритетів. що, в свою чергу, супроводжується фундаментальною умовою для розбудови свідомого та професійного публічного діалогу.

Разом із тим, професійна етика медіапрацівника виступає фундаментальним інструментом самоорганізації цінностей у медіасередовищі, функціонуючи за межами звичайних корпоративних вимог. Також варто сказати про те, що журналістська етика є запорукою якісного контенту та легітимності медіаінституцій, що дає можливість публічно-комунікаційному дискурсивному діалозі у медіасередовищі залишатися дієвим фактором вільного та демократичного волевиявлення.

Умови цифрової трансформації та впровадження новітніх технологій зумовлюють необхідність подальшого розвитку етичних стандартів, їх адаптації до нових форм медіапрактик і посилення їх ролі як інструменту інтеграції інформації в систему суспільного знання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Візниця Ю. В. Особливості поширення медійної інформації під час дії норм правового режиму воєнного стану. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». N 24. 2023. С. 411-415.
2. Кодекс етики // Комісія з журналістської етики. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>
3. Кузнєцова О. Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень: Монографія. Львів. 1998 р. 412 с.
4. Улибін В. Етичні аспекти роботи журналіста в умовах воєнного стану. Інтегровані комунікації. 2023. № 1 (15). С. 95–102.